

El petit món de les pandèmies

MARTÍ ROSAS

EL proppassat 11 de juny la cap de l'Organització Mundial de la Salut, Margaret Chan, declarava que "després de 40 anys, el món es torna a enfrontar a una pandèmia", ara provocada per un nou virus de la grip A. Els experts afirmen que l'anunci s'ha fet amb retard, setmanes després que els criteris científics que defineixen una pandèmia s'hagin complert abastament. L'OMS addueix que "opera en la intersecció entre ciència, política i diplomàcia." A primer cop d'ull, aquestes paraules semblen contradictòries: hom es pregunta de quina forma la ciència, exacta i precisa, pot estar en intersecció amb la política i/o la diplomàcia, caracteritzades pel constant vaivé i un estat de contradicció permanent. Reflexionant, però, hom se n'adona que els temes de salut pública no es poden resoldre com dos i dos fan quatre. Aquesta declaració implica conèixer, per exemple, qui es farà càrrec de la producció en massa de les vacunes i com es realitzarà la distribució (equitativa?) de les mateixes. Sembla que una de les raons del retard en la declaració de Chan podria haver estat la de donar temps a la indústria farmacèutica per acabar la producció de les

vacunes estacionals abans de posar-se amb la del nou virus. Un altre gran dubte és la capacitat de les mateixes per produir la quantitat de vacunes necessàries. Quant a distribució, l'agència confia en què els països menys afavorits es beneficiïn de donacions de les farmacèutiques i dels països rics, quelcom difícil de creure quan un nombre desconegut de dosis ja està emparaulat mitjançant contractes entre les primeres i aquells estats que les poden comprar.

Tot i així, sembla que siguin raons polítiques i diplomàtiques (que, eufemismes a banda, són estrictament econòmiques) les úniques que veritablement "operen en la intersecció". M'explico. Fa ja força anys que tothom reconeix el món com a globalitzat: els lligams d'amistat, de treball i de convivència estrictament locals que antany caracteritzaven les estructures socials, s'han convertit recentment en agrupacions de xarxes extenses, amb connexions a llarga distància establertes per membres que es mouen, que viatgen, que entren en contacte amb d'altres grups locals, reduint les distàncies que els separen i fent petit el món en què vivim. En un "món petit", les modes, la informació i, per descomptat, les pandèmies, es propaguen ràpidament i en totes les escales, espacials i temporals. Els models científics de difusió de malalties no discuteixen la rellevància de mesures actives de control per reduir la mida i durada d'una pandèmia, però

demostren una relació directa entre aquestes i l'estructura social on es desenvolupa. En un món petit, mesures de control orientades a reduir el transport i la mobilitat de les persones poden tenir un efecte molt més important en la limitació de l'esclat d'una pandèmia que no pas mesures més tradicionals i intervencionistes com la vacunació o la quarantena.

Chan sembla reconèixer aquest fet quan afirma que "al segle passat, la propagació tardava per regla general entre 6 i 9 mesos, fins i tot en èpoques en les que la majoria dels viatges internacionals es feien en vaixell o en tren". Actualment la difusió pot esdevenir en qüestió de dies. Però sorprèn quan més endavant insisteix en què l'OMS "segueix recomanant que no s'estableixin restriccions en els viatges ni que es tanquin fronteres". És veritat que la severitat de la pandèmia és "moderada", lluny del perill del virus H5N1 o la grip de 1918, i que l'extensió ja global del virus fa innecessari tancar fronteres. Però les coses poden canviar si el virus es torna més patògen o desenvolupa resistència a les drogues que ara el poden parar: "El virus escriu les regles", diu Chan. I mentrestant, les grans companyies productores de vacunes, com GlaxoSmithKline i Novartis, també escriuen les seves de regles. I es freguen les mans.

★ L'autor és professor de la Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC